

Rapport

efter kvalitetsgranskning av Läsundervisningen
inom ämnet svenska för årskurs 7–9 i Alsterbro
skola i Nybro kommun

Innehåll

Inledning

Resultat

Allmänna undervisningskvaliteter

Ämnesspecifika undervisningskvaliteter

Bakgrundsuppgifter om Alsterbro skola

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av läsundervisningen inom ämnet svenska för årskurs 7–9. Granskningen av Alsterbro skola i Nybro kommun ingår i detta projekt.

Skolinspektionen har besökt och kommer att besöka skolor under våren och hösten 2011. Under denna period sker omfattande förändringar av regelverket på skolområdet. Utgångspunkten för Skolinspektionens granskning kommer att vara densamma oavsett om besöken sker på våren eller hösten, men bedömningarna kommer att göras utifrån olika regelverk. Redovisningen består av två delar, en som belyser allmänna undervisningskvaliteter och en som belyser ämnesspecifika undervisningskvaliteter. Frågeställningar och metod redovisas i slutet av denna rapport under rubriken Syfte och frågeställningar.

Skolinspektionen kommer vid sina bedömningar att utgå från skollagen (2010:800) och därtill hörande författningar, bland annat skolförordningen (2011:185) och förordningen om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (SKOLFS 2010:37).

Förordningen om läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (SKOLFS 1994:1) samt förordningen om kursplaner för grundskolan (SKOLFS 2000:135) ska under läsåret 2011/12 fortsätta att gälla för elever i årskurs 9 i grundskolan. Därmed utgår kvalitetsgranskningen från dessa författningar när det gäller årskurs 9.

Alsterbro skola besöktes den 30 maj till 1 juni 2011. Ansvariga inspektörer har Lena Stadler och Ewa Pettersson varit. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av läsundervisningen inom ämnet svenska för årskurs 7–9 genomförs i sammanlagt 30 kommunala skolor och 10 fristående skolor. När kvalitetsgranskningen av läsundervisningen inom ämnet svenska för årskurs 7–9 är genomförd redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. De skolor som ingått i granskningen bildar en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

I Alsterbro skola observerades fem lektioner. Under varje observerad lektion bedömdes flera olika aspekter av kvaliteten på läsundervisningen.

Resultat

Alsterbro skola visar goda resultat i ämnet svenska. Skolan har för perioden 2007–2010 uppnått en hundraprocentig måluppfyllelse i ämnet. Enligt lärare och rektor beräknas även alla elever som går i årskurs 9 läsåret 2010–2011 att nå målen i svenska. Skolan har också en god överensstämmelse mellan resultaten på de nationella proven och betygsättningen i ämnet under samma tidsperiod (Skolverkets nationella statistik 2011-06-07). För att det inom kommunen ska vara en likvärdighet i bedömningen av elevernas kunskaper i ämnet svenska finns det kommungemensamma kriterier för bedömning i ämnet.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen, mot bakgrund av redovisade kunskapsresultat och en bedömning av det material som finns, att skolan har lyckats i sitt uppdrag att ge alla elever möjligheten att nå målen för utbildningen i ämnet svenska.

Allmänna undervisningskvaliteter

Aspekter vid granskningen

- Trygg, stödjande och uppmuntrande lärandemiljö
- Struktur och organisation
- Individanpassning, variation och utmaning
- Elevernas medverkan och aktivitet, feedback och feedforward¹

Trygg stödjande och uppmuntrande lärandemiljö

Exempel på indikatorer vid granskningen av aspekten

- läraren skapar en positiv atmosfär
- läraren bemöter eleverna med respekt och främjar respekten mellan eleverna
- läraren har positiva förväntningar på eleverna och elevernas självtillit
- läraren skapar motivation inför olika aktiviteter
- läraren involverar alla elever

¹ framåtsyftande vägledning i syfte att förbättra elevernas möjlighet att nå målen

Skolinspektionens bedömning

Enligt intervjun med rektorn i Alsterbro skola läggs grunden för att undervisningen ska ske i en trygg och stödjande miljö genom skolans arbete med likabehandlingsplanen, samtal med föräldrar, anpassningar efter elevers behov samt genom att lokaler utnyttjas på ett så bra sätt som möjligt.

Av lektionsobservationerna framgår att det råder en positiv, respektfull och avspänd atmosfär under lektionerna. Det råder arbetsro, eleverna vet vad de ska arbeta med och är delaktiga i arbetet.

Att svenskundervisningen präglas av en positiv atmosfär bekräftas av intervjuer med lärare och rektor där de betonar vikten av att lyssna på och stödja eleverna och där arbetet organiseras och genomförs både som klass- grupp- och pararbete för att på olika sätt stimulera och involvera alla elever. Elever beskriver i intervjuer att undervisningen i svenska genomförs på ett bra och tydligt sätt, att de känner sig trygga och att både lärare och elever bemöter varandra med respekt.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att aspekten *Trygg, stödjande och uppmuntrande lärandemiljö* är mestadels starkt. Styrkorna i verksamheten är att såväl läraren som elever upplever att undervisning präglas av en positiv atmosfär där lärarna arbetar aktivt med att lyssna på och stödja eleverna.

Struktur och organisation**Exempel på indikatorer vid granskningen av aspekten**

- läraren genomför en genomtänkt lektionsstart
- läraren genomför en välstrukturerad lektion
- läraren ger tydliga förklaringar och instruktioner
- läraren kontrollerar att eleverna förstått förklaringar och instruktioner
- läraren gör ett tydligt och sammanfattande lektionsslut

Skolinspektionens bedömning

I Alsterbro skola pågick under tiden för Skolinspektionens granskning av läsundervisningen tre olika temaarbeten med inriktning mot läsning. För samtliga tre temaarbeten fanns planeringar som bl.a. innehöll beskrivningar av temats innehåll, arbetsuppgifter, syfte samt relevanta betygskriterier i ämnet svenska för årskurs 8 och 9. Dessa beskrivningar hade presenterats för eleverna i början av temat.

De lektioner som observerades startade alla med en presentation av dagens arbete och en tydlig information om vad eleverna skulle göra. Lektionerna bestod av enskild läsning, grupparbeten och redovisningar av ett temaarbete.

De observerade lektionerna var väl genomförda och strukturerade, utgick från en planering för undervisningen och de flesta eleverna var engagerade och aktiva. Läraren började med att beskriva lektionens innehåll och svarade på eventuella frågor innan

arbetet påbörjades. Lektionerna avslutades med en sammanfattning och information om vad som kommer att göras nästa gång.

Enligt såväl lärare som elever gav de besökta lektionerna en god bild av hur undervisningen i svenska brukar vara.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att aspekten *Struktur och organisation* är mestadels starkt. Styrkor i verksamheten är främst den kunskap som finns om väl genomtänkta undervisningsstrategier och vikten av att ha väl strukturerade lektioner.

Individanpassning, variation och utmaning

Exempel på indikatorer vid granskningen av aspekten

- läraren anpassar undervisningen till elevgruppen
- läraren skapar gynnsamma förutsättningar för elevernas kognitiva utveckling genom samtalsstrukturen i klassrummet
- läraren ser till att elever med behov av särskilt stöd under lektionen får sådant

Skolinspektionens bedömning

Av intervjuer med undervisande lärare framkommer att skolans utgångspunkt för läsundervisningen är att utgå från elevers individuella behov och att anpassa undervisningen efter elevgruppen. Detta görs dels genom att skolan ger elever särskilt stöd, men också genom att anpassa undervisningens innehåll, organisation och pedagogik. Grupper och litteratur anpassas efter olika elevers behov och läsning av texter individanpassas med hjälp av olika uppgifter. Elever kan vid behov lyssna på talböcker, i stället för att läsa, vilket ger alla elever möjlighet till en gemensam läsupplevelse som grund för den gemensamma undervisningen och diskussioner i klassen. Elever beskriver att de får hjälp och stöd när det behövs och att svenskläraren och specialläraren arbetar tillsammans med läsundervisningen.

På de observerade lektionerna var undervisningen organiserad och uppgifterna anpassade så att de skulle passa elever med olika förutsättningar. Vid de presentationer som gjordes i årskurs nio användes t.ex. olika tekniska hjälpmedel på ett självklart sätt.

Elever i behov av särskilt stöd ges ett individanpassat stöd av specialläraren. Vid tiden för granskningen erhöll dock ingen elev i någon av klasserna särskilt stöd i ämnet svenska.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att aspekten *Individanpassning, variation och utmaning* är mestadels starkt. Läraren har en god förmåga att inom klassens ram variera undervisningen i detta syfte, vilket bekräftas av elevers uppfattning om undervisningen samt skolans resultat i ämnet svenska.

*Elevernas medverkan och aktivitet, feedback och feedforward***Exempel på indikatorer vid granskningen av aspekten**

- läraren involverar alla elever
- läraren ger möjligheter till inflytande och eget ansvar
- läraren skapar förutsättningar för elevernas aktivitet och engagemang
- läraren använder sig av formativ bedömning under lektionen
- läraren ger eleverna tillfälle att reflektera över undervisningen och sitt lärande

Skolinspektionens bedömning

Ett av skolans prioriterade områden har under läsåret 2010–2011 varit att förbättra elevernas delaktighet och inflytande. Ett fungerande skolråd har kommit igång och lärarna har börjat diskutera hur de ska stödja eleverna så att de i högre grad kan bli delaktiga. Enligt rektorn och lärare har skolan inte nått sitt mål inom detta område, och området kvarstår som utvecklingsområde under nästa läsår.

Enligt rektorn kan elevernas ansvar och inflytande även utvecklas i undervisningen och i takt med att skolan kommer att arbeta med lokala pedagogiska planeringar räknar hon med att detta kommer att förbättras. Störst möjlighet att forma sin tid har eleverna när de har s.k. eget arbete. Detta arbete utvärderas ständigt för att eleverna ska se hur det går.

Läraren beskriver att hon i undervisningen i vissa arbetsområden plockat ut mål ifrån kursplaner och låtit eleverna varit med i planeringen. Hon upplever dock att det tar mycket tid, men att det också kommer fram bra idéer från eleverna. Eleverna får dock generellt sett i mindre grad bestämma innehållet i undervisningen, även om de får vara med och påverka när det gäller arbetsformer och arbetssätt. När det gäller val av redovisningsformer, val av böcker samt innehåll i skrivuppgifter har eleverna en stor grad av påverkan.

Under de observerade lektionerna involverade läraren alla elever samt gav dem möjlighet att ta ansvar. Eleverna var till stor del aktiva under lektionerna och läraren var aktiv med att följa upp elevernas arbete. Däremot gavs eleverna inte något tillfälle att reflektera över undervisningen och sitt lärande.

Enligt elevintervjuerna får eleverna alltid information om de mål de ska uppnå för olika ämnen. Lärarna går igenom målen och eleverna upplever att svenskläraren är bra på att skapa motivation så att alla är med. Några elever upplever dock att genomgångarna av vad de ska arbeta med och vilka mål de ska nå kunde vara tydligare. Alla lärare har dock så kallade "målpapper" som beskriver vad eleverna ska lära sig och där även betygsriterierna finns. I allmänhet är det, enligt elevintervjuerna, läraren som presenterar olika arbetsområden. Ibland är eleverna med och påverka som t.ex. i filmprojektet. Under elevernas s.k. eget arbete som de har 2 timmar/vecka tar de dock eget ansvar för innehållet.

De intervjuade eleverna upplever att det är roligt med svenska, att ämnet inte är "lika segt" som andra lektioner, att läraren lär ut bra och hjälper eleverna att nå målen och utvecklas.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att aspekten *elevernas medverkan och aktivitet, feedback och feedforward* uppvisar mer styrkor än svagheter. Styrkorna i verksamheten är att läraren involverar alla elever skapar förutsättningar för elevernas aktivitet och engagemang samt ger eleverna till viss del möjlighet till inflytande och ansvar för sitt eget lärande. Skolan kan dock utveckla elevernas möjlighet till inflytande över undervisningens innehåll samt ge eleverna ökade möjligheter att reflektera över undervisningen och sitt lärande.

Ämnesspecifika undervisningskvaliteter

Skolans övergripande arbete med läsundervisning

Exempel på utgångspunkter vid granskningen

- Rektorn ser till att det förekommer pedagogisk samverkan i syfte att stödja elevernas långsiktiga läsutveckling.
- Rektorn tar ansvar för att skolans fysiska miljö stödjer läsprocessen
- Eleverna har tillgång till skolbibliotek som används aktivt i läsundervisningen
- Rektorn utvärderar och omprövar regelbundet de särskilda stödinsatser som ges
- Rektor ger lärarna möjlighet till kompetensutveckling med inriktning mot läsprocessen
- Rektorn tar ansvar för att eleverna får det garanterade antalet undervisningstimmar i svenska som timplanen anger
- Rektorn tar ansvar för att lärarna har förutsättningar i form av läromedel, datorer, resurser osv.
- Eleverna känner till kursplanens mål, vet vad de ska kunna och vad de kan
- Läroplan och kursplan används som utgångspunkt i undervisningen
- Skolan arbetar med ämnesövergripande studier
- Lärarna utgår vid bedömning och betygssättningen i ämnet svenska från de nationella målen i kursplanen och från betygskriterierna

Skolinspektionens bedömning

Av intervjuer, observationer och dokumentation framkommer att undervisningen i Alsterbro skola utgår från kursplanen i svenska och läroplanen. Eleverna får i läsundervisningen möta olika texter samt bearbeta dem på olika sätt. I läsundervisningen har eleverna tillgång till läromedel och litteratur som finns på skolan samt till en bokbuss som kommer en gång i veckan. Såväl lärare som elever kan göra beställningar av de böcker de önskar i samband med olika temaarbeten, läsprojekt eller efter elevernas

intressen. Skolan genomför även bokcirklar i samarbete med en bokhandel i Nybro, vilket ger eleverna möjlighet att få en utvald bok efter avslutat projekt. I skolan finns även 3–4 datorer att tillgå i varje klassrum samt möjlighet att samutnyttja dessa.

Av den pedagogiska planeringen framkommer att skolan regelmässigt arbetar med ämnesövergripande studier och har t.ex. genomfört temaarbeten tillsammans med samhällsorienterande ämnen om Wilhelm Mobergs Utvandarna och med teknikämnet om Glasbruk.

Vidare framgår att uppföljning av elevernas läsutveckling görs kontinuerligt och rektorn och specialläraren träffas och planerar kommande insatser en gång i månaden. Rektorn följer även upp läsutvecklingen på skolnivå genom att titta på vad som händer i förskolan och vad som kan göras för att stödja eleverna tidigt. Varje år görs även en sammanställning av bedömningen av de nationella proven där resultaten jämförs med rikets resultat och skolans resultat över tid. Sammanställningen presenteras för hela skolan, eftersom rektorn menar att uppdraget med elevernas måluppfyllelse är en gemensam angelägenhet.

Kompetensutveckling i ämnet svenska ges dels på individnivå efter lärares önskemål, dels på skol- respektive kommunnivå. Skolan har nyligen genomfört en kompetensutvecklingsinsats med inriktning mot undervisningen från förskoleklassen till årskurs 9. Lärarna har besökt och informerats om de olika stadiernas verksamhet och kunskapsmålen i olika ämnen. Under nästa läsår kommer kommunen att bilda kommunövergripande ämnesgrupper för olika ämnen.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Skolans övergripande arbete med läsundervisning* är mestadels starkt. Styrkorna i verksamheten är att läsundervisningen utgår från kursplanen i svenska och läroplanen samt att eleverna har tillgång till olika texttyper och IT-verktyg. Skolan följer vidare upp elevernas läsutveckling både på individ- och skolnivå. Utöver detta ses läsundervisningen som hela skolans angelägenhet och finns med i bedömningen av lärares behov av kompetensutveckling.

Får eleverna i läsundervisningen ta del av olika texttyper?

Exempel på indikatorer vid granskningen av frågeställningen

Finns exempel på

- skönlitteratur
- sakprosatexter
- texter som kombinerar ord, bild och ljud och deras dramaturgiska komponenter
- kombinationer av olika texttyper
- texter från läromedel, andra skolämnen
- texter från digitala media
- texter producerade av lärare

- texter valda utifrån elevernas intressen erfarenheter och behov
- texter med autentiskt syfte som ligger bortanför elevens färdighet

Skolinspektionens bedömning

Av intervjuer, observationer och dokumentation framkommer att det i läsundervisningen i Alsterbro skola förekommer en stor variation av texttyper. Eleverna läser skönlitterära texter både i helklass, i grupper och som enskild läsning. Som exempel på detta kan nämnas de två läsprojekt som pågick under lektionsobservationerna. I årskurs sju genomfördes bokcirkel där eleverna läste skönlitterära böcker i grupper. Dessa texter var till stor del valda efter elevernas intressen. I årskurs nio var det slutredovisningar av elevernas arbete med svenska klassiker. I elevernas presentationer användes digitala medier på ett självklart sätt.

Vidare framgår att det i undervisningen förekommer arbeten då eleverna läser anpassade texter från läromedel, tidningstexter, texter från andra skolämnen samt texter från digitala medier. Detta sker ofta i samband med de tematiska arbeten som genomförs på skolan i samarbete med bl.a. samhällsorienterande ämnena (t.ex. inför skolans Polenresa i årskurs 9) och ämnet teknik (om glasbruk). Att Eleverna vid behov också ges möjlighet att "läsa med öronen", det vill säga att lyssna på band, ses som en självklarhet av lärarna.

I samarbetet med kommunen ges eleverna möjlighet att se minst en film och gå på en teaterföreställning per år. Dessa föreställningar planeras då in i någon form av tematiskt arbete.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Får eleverna i läsundervisningen ta del av olika texttyper?* uppvisar mest styrkor då undervisningen utgår från en god variation av texter, vilket ger eleverna möjlighet att nå kursplanens mål för ämnet svenska.

Får eleverna bearbeta de texter som används på ett sätt som stimulerar deras läsutveckling och förmåga att förstå, tolka och uppleva olika texttyper?

Exempel på indikatorer vid granskningen av frågeställningen

- lärarna anpassar undervisningen efter textens syfte och karaktär
- läraren ger eleverna förutsättningar att utveckla olika lässtrategier
- läraren utgår från elevernas intressen och erfarenheter
- läraren utgår från elevernas behov vid bearbetning av text

Skolinspektionens bedömning

Rektorn och lärare anser att utvecklandet elevernas läsförståelse är en central del i undervisningen i Alsterbro skola. Enligt dem består undervisningen av en variation i metodik och val av texter för att eleverna ska nå en god läsförståelse. Bearbetning sker både i läsning av gemensamma texter och i grupp- respektive enskild läsning. Vid läs-

ning av gemensamma texter kan eleverna bl.a. få skapa bilder av personerna i boken gällande t.ex. kläder, språk utseende m.m. Olika övningar med hjälp av strukturerat läsförståelsematerial förekommer också. Vidare används olika typer av texter för olika syften och eleverna ges olika frågeställningar i samband med läsningen. Exempel på detta är träning i s.k. sökläsnings. Arbetet med texterna sker både individuellt och i grupp, men lärarna betonar att det finns mycket som kan göras i grupp och att det är viktigt eftersom det då blir ett givande och tagande för eleverna och läraren. De menar att det är fascinerande att lyssna på eleverna och följa den utveckling av tankar som sker i klassen, vilket läraren beskriver på följande sätt: "När jag läser en bok så är det jag och romanen, när en elev läser texten blir det en annan text"

Under de observerade lektionerna förekom bearbetning av texter som arbetsmoment i både årskurs sju och åtta. I årskurs sju avslutade eleverna en period av bokcirkel-läsande och lärarna gick runt och diskuterade de lästa böckerna i bokcirkelsgrupperna. Elever i årskurs åtta arbetade med ett tema vid namn "Rösten som redskap" Syftet med temat var att eleverna skulle få utveckla sin förmåga att tala, läsa, lyssna och uppleva. Vid besöket bestod arbetet av att eleverna tränade in pjäser som de skulle spela upp för klassen och skolan om de ville.

Av intervjuer med lärare och eleven samt av observationer framkommer att läraren anpassar texterna till elevernas behov vid bearbetning av text på såväl individ- som gruppnivå. De gemensamma böcker som klassen läser finns inlästa på cd-rom för de elever som behöver det. Alla elever läser till viss del samma böcker för att kunna vara med i gemensamma diskussioner, men eleverna får på olika sätt stöd i uppgifter och bearbetning. För det mesta finns även de böcker eleverna själva väljer inlästa så att de kan lyssna till dem. I arbetet med att bearbeta texter används även texter från andra ämnen. Under tiden för elevernas eget arbete ges eleverna också möjlighet att läsa olika typer av texter som t.ex. de teoretiska delarna av mopedutbildningen eller jägarexamen. Lärarna menar att det är viktigt att hjälpa eleverna att på olika sätt nå målen och att detta har fungerat bra. I undervisningen ingår dessutom att eleverna ska läsa olika texttyper och på detta sätt stödjer de eleverna att "spara tid" genom att de ges möjlighet att läsa t.ex. samhällsorienterande texter på svensklektionerna.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Får eleverna bearbeta de texter som används på ett sätt som stimulerar deras läsutveckling?* är mestadels starkt. Elevernas intressen och erfarenheter tas till vara och undervisningen utgår från elevernas behov vid bearbetningen av texter. Läraren arbetar med olika lässtrategier och anpassar undervisningen efter textens syfte och karaktär.

Får eleverna arbeta med digitala textförmedlande medier på ett sätt som gör att de utvecklar en kunskap om digitala mediers språk och funktion samt utvecklar förmågan att tolka, kritiskt granska och värdera olika källor och budskap?

Exempel på indikatorer vid granskningen av frågeställningen

- Läraren använder sig av olika digitala medier i sin läsundervisning
- Läraren ger eleverna genom undervisningen kunskap om olika digitala medi-ers språk och funktion
- Läraren ger eleverna möjlighet att söka information via digitala medier samt ger dem verktyg för att kunna kritiskt granska internet och olika digitala me-dier

Skolinspektionens bedömning

Av intervjuer framkommer att lärarna i Alsterbro skola använder sig av olika digitala medier i sin läsundervisning. Bland annat används olika pedagogiska program som t.ex. minnesträningsprogram och koncentrationsprogram. I undervisningen används även programmen Mowie maker samt Powerpoint. Utöver det används datorerna som en naturlig del av undervisningen då elever söker information.

Av observationer framkom att vid redovisningen av temaarbetet om Svenska författare i årskurs 9 använde så gott som alla elever dator och datorkanon vid presentationen.

Verktyg för att kritiskt granska information får eleverna främst i den samhällsorienterande undervisningen. Där har de enligt elevintervjuerna även pratat om värdegrundsfrågor i relation till nätet och källkritik.

Undervisningen om olika digitala mediers språk och funktion har skett i mindre utsträckning.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Får eleverna arbeta med digitala textförmedlande medier på ett sätt som gör att de utvecklar en förmåga att använda informationsteknik som ett verktyg för kunskapssökande och lärande?* uppvisar mer styrkor än svagheter. Datorer används, av såväl elever som lärare, som en självklar del av undervisningen. Eleverna ges möjlighet att söka information via digitala medier samt ges verktyg för att kritiskt kunna granska information. Undervisningen i olika digitala mediers språk och funktion bör dock utvecklas.

Följer skola/läraren systematiskt upp elevers läsutveckling och tar uppföljningsresultaten tillvara i utvecklingen av läsundervisningen?

Exempel på indikatorer vid granskningen av frågeställningen

- Läraren/skolan följer upp elevernas förmåga att läsa förstå och tolka och bearbeta olika texttyper
- Läraren/skolan tar tillvara resultatet av uppföljningen för att förbättra läsundervisningen

Skolinspektionens bedömning

Av lärarintervjuer framkommer att uppföljning av elevernas läsförmåga görs kontinuerligt i undervisningen. Lärarna lyssnar och följer upp elevernas utveckling och ofta tas läsutvecklingen upp på utvecklingssamtalen. Samtal sker med alla elever före utvecklingssamtal samt inför betygsättning. För elever i behov av särskilt stöd sker detta oftare för att eleverna och föräldrar ska bli medvetna om elevens kunskapsutveckling. Enligt elevintervjuerna överensstämmer betygen i svenska oftast med vad de redan vet om sina kunskaper i ämnet.

Vidare framkommer av intervjuer att det i kommunen finns gemensamma kriterier för bedömning i ämnet svenska. Dessa stäms av mot lärarens egen planering och en bedömning av elevens kunskaper görs mot dem. Det kommunövergripande arbetet med kriterier och gemensam bedömning med gymnasielärare av nationella prov görs för att få en samstämmighet i bedömningen. I svenska har också avidentifierade prov skickats mellan skolorna för bedömning. Lärarna upplever att det har varit bra och de menar att det är viktigt att de får feedback på att de ligger rätt i sina bedömningar. I det arbetet ser de även att de nationella proven och de kommungemensamma prov som finns är en god hjälp. I hop med lärarna i årskurs 4–6 förs också gemensamma bedömningsdiskussioner, men detta samarbete behöver enligt lärarna utvecklas vidare.

Rektorn följer upp elevernas läsutveckling från ett tidigt stadium för att kartlägga och sätta in resurser. Hon följer upp läsutvecklingen genom att titta på resultat, göra klassrumsbesök och träffa speciallärarna en gång i månaden. Tillsammans lägger de upp en planering för cirka sex veckor, följer upp tidigare insatser och gör nya riktade insatser. Mycket av uppföljningsarbetet handlar om läsningen, speciellt när det gäller de yngre barnen.

Inför elevernas fortsatta skolgång i gymnasiet i Nybro finns överlämningsrutiner då lärarna (efter förfrågan till målsman) lämnar information om elevens kunskapsutveckling och utvecklingsplaner och åtgärdsprogram lämnas vidare.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Följer skola/läraren systematiskt upp elevers läsutveckling och tas uppföljningsresultaten tillvara i utvecklingen av läsundervisningen* är mestadels starkt. Såväl lärare som rektorn arbetar aktivt med att följa upp elevernas resultat, säkerställa likvärdigheten i bedömningen av eleverna samt ta tillvara resultatet av uppföljningen för att förbättra läsundervisningen.

Bakgrundsuppgifter om Alsterbro skola

Alsterbro skola ligger i Alsterbro i Nybro kommun. Verksamheten i Alsterbro skola består av förskoleklass, grundskola årskurs 1–9 samt skolbarnsomsorg. Skolan bildar tillsammans med Bäckboskolan en enhet som leds av en rektor. I Alsterbro- Bäckboområdet finns fem olika arbetslag; två för förskolan och tre för skolan. Årskurs 7–9 bildar ett arbetslag vid Alsterbro skola. Några gånger på termin träffar lärarna i arbetslag

7–9 lärare på andra hög- respektive gymnasieskolor för ämnesutbyte. Inom området finns en speciallärare och en specialpedagog.

Vid tiden för kvalitetsgranskningen hade skolan 46 elever i årskurs 7–9, som alla undervisades av en och samma lärare i svenska.

Syfte och frågeställningar

Det övergripande syftet med Skolinspektionens ämnesgranskningar är att belysa och bedöma om undervisningen överensstämmer med läroplanens och kursplanernas mål och riktlinjer och om undervisningen bedrivs på ett effektivt sätt, det vill säga bidrar till att elevernas kunskaper utvecklas så långt som möjligt inom ramen för givna mål.

I denna granskning riktas särskilt fokus mot kvaliteten i läsundervisningen i ämnet svenska och hur skolorna följer upp och utvecklar elevernas läsförmåga och läsförståelse under grundskolans avslutande årskurser. Enligt flera forskare finns det ett klart samband mellan betyg som elever i de senare åren i grundskolan får och elevernas läsförmåga vilket gör detta angeläget. I granskningen är mer preciserat följande frågeställningar centrala:

Får eleverna i läsundervisningen ta del av olika texttyper?

Får eleverna bearbeta de texter som används på ett sätt som stimulerar deras läsutveckling och förmåga att förstå, tolka och uppleva olika texttyper?

Får eleverna arbeta med digitala textförmedlande medier på ett sätt som gör att de utvecklar en kunskap om digitala mediers språk och funktion samt utvecklar förmågan att tolka, kritiskt granska och värdera olika källor och budskap?

Följer skolan systematiskt upp elevers läsutveckling och tas uppföljningsresultaten tillvara i utvecklingen av läsundervisningen?

Utöver ovanstående frågeställningar granskas även allmänna undervisningskvaliteter. Granskningen genomförs genom att följande aspekter på undervisningens kvalitet belyses:

Struktur och organisation

Individanpassning, variation och utmaning

Trygg stödjande och uppmuntrande lärandemiljö

Elevernas medverkan och aktivitet, feedback och feedforward

Metod och material

Valet av metoder utgår från det övergripande syftet med ämnesgranskningar och den aktuella granskningens frågeställningar samt aspekter på allmänna undervisningskvaliteter. De observationsscheman, elevenkäter och intervjuguider som behandlas utarbetas med utgångspunkt från forskning om läsundervisning, den gällande läroplanen och kursplanen för svenska. Nedan beskrivs de metoder som kompletterar och förstärker varandra för att besvara projektets frågeställningar.

Dokumentstudierna ger en inblick i skolans organisation och arbete med läsundervisning i ämnet svenska. Resultat från elevernas nationella ämnesprov i läsförståelse och betygsresultat i ämnet svenska, lärarnas utbildning och kompetensutveckling, hur skolan arbetar utifrån styrdokumentet när det gäller läsundervisning, vilka textmaterial skolan använder sig av samt hur man systematiskt arbetar med att följa upp, utvärdera och utveckla läsundervisningen undersöks genom dokumentstudier. Dokumentstudierna förbereder även inspektörerna för skolbesöket och ger underlag för att ställa frågor.

Genom strukturerade lektionsobservationer granskas undervisningens kvalitet när det gäller arbetet med läsundervisning samt allmänna undervisningskvaliteter. Klassrumsobservationer är en viktig metod för att kunna se samspelet mellan lärare, elev och lektionens innehåll. Observationerna ger underlag för att besvara projektets frågeställningar men också hur läroplanens och kursplanens mål och riktlinjer avspeglas i undervisningen. Det finns en risk att inspektörerna under klassrumsobservationerna inte kommer att se någon läsundervisning. För att undvika detta informeras skolorna om syftet med granskningen och de centrala frågeställningarna. Skolan och lärarna får då möjlighet att förbereda sig för granskningen så att inspektörerna får en möjlighet att se hur skolan arbetar med läsundervisning. En möjlighet är att inspektörerna får se en undervisning som i normalfallet inte bedrivs. Skulle undervisningen visa sig ha en hög kvalitet har en del av syftet med granskningen uppnåtts. Bedrivs det däremot inte någon läsundervisning är det viktigt att de allmändidaktiska inslagen i undervisningen observeras och bedöms genom att allmänna undervisningskvaliteter granskas.

Läraren ska i förväg ge observatörerna en lektionsplanering samt uppgifter om elevsammansättningen i klassen. Under lektionsobservationerna värderas ett antal kriterier som kan anses vara positiva exempel av en aspekt av läsundervisning. Detta görs i ett observationsschema som innehåller många olika aspekter av läsundervisningen och av allmänna undervisningskvaliteter. Observationerna av hela lektioner utförs av två inspektörer som under lektionen för löpande anteckningar. I direkt anslutning till lektionen fyller inspektörerna enskilt i sina observationsscheman. Därefter diskuterar de sina bedömningar och sammanställer detta i ett gemensamt observationsschema. I samband med klassrumsobservationerna intervjuas undervisande lärare kort före och efter lektionen utifrån en frågeguide. Observationerna är också vara ett underlag för elev- och lärarintervjuerna.

Intervjuer med elever, lärare och rektor ger tillsammans med övriga metoder en helhetsbild av läsundervisningen i skolan av de faktorer som kan ha betydelse för lärandet. Frågor om lässtrategier, läsmiljöer, anpassning av läsundervisningen, lärarnas kompetens och erfarenhet samt hur skolan systematiskt utvecklar läsundervisningen är viktiga för att komplettera det man sett i undervisningen och i dokumenten. Såväl elever som lärare och rektor kommer att, vid intervjuerna, få besvara frågor utifrån ett frågeformulär. Samtliga lärare som undervisar elever i årskurserna 7–9 i ämnet svenska på aktuell skola intervjuas. Om det finns speciella ämnesansvariga i ämnet så som specialpedagoger eller motsvarande ansvariga för stöd kommer även de att intervjuas. Elever till intervjuerna väljs ut från alla klasser i respektive årskurser. Både pojkar och flickor, samt elever med svensk respektive utländsk bakgrund, ska ingå. Medverkan är dock frivillig.

Elevenkäter ska ses som en metod att få kompletterande svar på de centrala frågeställningarna. Enkäterna kan ge exempel på vilka texter eleverna får ta del av, om eleverna får läsa texter utifrån erfarenhet, intresse och behov samt om eleverna har tillgång till texter genom olika medier. Dessutom kan det ge en bild av om svaren skiljer sig åt mellan pojkar och flickor. Elevenkäten genomförs bland en slumpvis uttagen klass/grupp elever födda 1996 i varje skola vilka deltagit i någon av de observerade lektionerna. Enkäter till lärare och rektor används inte. Istället får rektorn och lärarna ett antal frågor i förväg utifrån de centrala frågeställningarna för att kunna förbereda sig inför intervjun